

นิพนธ์ต้นฉบับ

Original Article

ความรู้เรื่องวัคซีนเอดส์ของแม่บ้านจังหวัดลำพูน

AIDS Vaccine Knowledge of Housewives, Lampun Province

พัชโรบล นาทประทาน วทบ., สม.
ศูนย์โรคติดต่อทั่วไปเขต 10 เชียงใหม่

Patcharobon Natpratan B.SC., M.P.H.
General Communicable Disease Center
Region 10, Chiang Mai

บทคัดย่อ

ผู้ศึกษาได้สำรวจถึงความรู้และความเห็นเกี่ยวกับวัคซีนโรคเอดส์ของแม่บ้าน (มารดาของเด็กที่ได้รับวัคซีนขั้นพื้นฐาน) ในจังหวัดลำพูน พบว่าแม่บ้านส่วนใหญ่ทราบเรื่องวัคซีนทั่วไป ร้อยละ 84.2 และทราบเรื่องประโยชน์ของวัคซีนว่าสามารถป้องกันโรค ร้อยละ 79.5 รักษาโรค ร้อยละ 5.8 และทั้ง 2 อย่าง ร้อยละ 14.7 ประมาณครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 57.4) ทราบว่า กำลังมีการศึกษาเรื่องวัคซีนป้องกันโรคเอดส์

แม่บ้านเกือบทุกคนประเมินว่าสถานการณ์โรคเอดส์ในจังหวัดมีความรุนแรง และร้อยละ 49.5 ประเมินว่าตนเองมีโอกาสเสี่ยงที่จะติดเชื้อจากสามี โดยร้อยละ 94.2 เห็นว่าสามารถแพร่เชื้อให้ลูกได้ แม่บ้านร้อยละ 68.4 คิดว่าวัคซีนเอดส์น่าจะป้องกันโรคได้ และยินดีที่จะฉีดวัคซีนป้องกันโรคไว้ร้อยละ 88.4 หากวัคซีนนั้นปลอดภัยและป้องกันโรคเอดส์ได้จริง แม้ว่าจะมีบางส่วน (ร้อยละ 48.4) กลัวผลแทรกซ้อน

ความรู้เบื้องต้นเหล่านี้มีประโยชน์ในการออกแบบการให้สุขศึกษาเกี่ยวกับเรื่องวัคซีนโรคเอดส์แก่ประชาชนในโอกาสต่อไป

ABSTRACT

A survey on AIDS vaccine was conducted among mothers of children receiving basic vaccination in Lampun. Most of them knew about the basic vaccines (84.2%), the benefits of vaccination, and half of them (57.4%) knew that AIDS vaccine is currently under development.

Nearly all of them perceived the seriousness of AIDS epidemic and 49.5% of mothers assessed their own risks contracting AIDS through husbands. They knew that infected mothers could transmit the virus to infants (94.2%). 68.4% of mothers believed that AIDS vaccines could prevent the disease and 88.4% accepted the effective vaccine if available. Still, about half of them (48.4%) beware of the side effects of vaccines. These basic information can be used to tailor the education about AIDS vaccines for the public.

บทนำ

สถานการณ์โรคเอดส์ ในเขต 10 นับวันจะรุนแรงมากขึ้น จะเห็นได้จากการมีผู้ป่วยเพิ่มมากขึ้น ทั้งที่มาโรงพยาบาลและในชุมชน ซึ่งเมื่อคิดเป็นสัดส่วนระหว่างชายกับหญิง จะมีผู้ป่วยชายมากกว่าหญิงในอัตรา ชาย : หญิง ประมาณ 5 : 1 และในขณะนี้แนวโน้มของการติดเชื้อในสตรีมีจำนวนมากขึ้น จากผลของ Sentinel Surveillance ในหญิงมีครรภ์ของเขต 10 พบว่ามีอัตราการติดเชื้อร้อยละ 4 ถึงร้อยละ 10 ขณะที่อัตราเฉลี่ยการติดเชื้อในกลุ่มนี้ของประเทศไทยมีประมาณร้อยละ 1⁽¹⁾

ในการดำเนินงานเพื่อลดการระบาดของโรคนี้ที่ผ่านมาได้มีการณรงค์และหาวิถีในการป้องกันโรคหลายรูปแบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทางเพศในผู้ชาย แต่สำหรับกลุ่มผู้หญิงหรือแม่บ้านนั้น การป้องกันตนเองเป็นไปได้ยาก หากสามีมีพฤติกรรมทางเพศที่เสี่ยงคือ ชอบเที่ยวหญิงบริการ ในขณะที่แม่บ้านแทบจะไม่มีพฤติกรรมที่เรียกว่าเสี่ยงนั้นเลย ดังนั้น หากมีการนำวัคซีนป้องกันโรคเอดส์มาใช้ก็น่าจะช่วยป้องกันแม่บ้านจากโรคนี้ได้เช่นกัน ซึ่งขณะนี้หลายประเทศกำลังมีความพยายามที่จะผลิตวัคซีนในหลายรูปแบบทั้งวัคซีนสำหรับป้องกัน วัคซีนสำหรับรักษา และวัคซีนป้องกันการแพร่เชื้อจากแม่ไปสู่ลูกขณะมีครรภ์⁽²⁾

การนำเอาวัคซีนป้องกันโรคเอดส์มาใช้เป็นเรื่องละเอียดอ่อนและต้องพิจารณาอย่างรอบคอบในหลายประเด็น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ข้อมูลพื้นฐานที่นำมาประกอบการพิจารณาต้องถูกต้อง แม่นยำและมีความน่าเชื่อถือ ซึ่งการหาความรู้พื้นฐานของประชาชนในที่นี้ คือ แม่บ้าน จึงเป็นกลุ่มที่น่าศึกษาเพื่อให้ได้ข้อมูลมาประกอบการพิจารณากำหนดแนวทางที่จะ

ให้ความรู้ที่ถูกต้องและเหมาะสมในเรื่องวัคซีนเอชไอวีแก่ประชาชนต่อไป

การศึกษานี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความรู้และความคิดเห็นของแม่บ้านเกี่ยวกับเรื่อง วัคซีนเอชไอวี โดยมีกลุ่มเป้าหมายเป็นแม่บ้านซึ่งมีบุตรอายุไม่เกิน 2 ปี ในจังหวัดลำพูน และมีประสบการณ์ในเรื่องการฉีดวัคซีน และการพาบุตรไปรับวัคซีนขั้นพื้นฐานมาแล้ว

วิธีการ

1. สุ่มสำรวจแม่บ้านในกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งอาศัยในหมู่บ้านต่างๆ ของจังหวัดลำพูนโดยวิธี 30 cluster sampling
2. สัมภาษณ์แม่บ้าน โดยใช้แบบสัมภาษณ์ร่วมกับการสัมภาษณ์เรื่องการรับวัคซีนขั้นพื้นฐานทั่วไป
3. รวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการศึกษา

จากการสัมภาษณ์ข้อมูลทั่วไปของแม่บ้านในจังหวัดลำพูนจำนวนทั้งสิ้น 190 ราย แม่บ้านร้อยละ 91.5 มีอายุระหว่าง 20-40 ปี และมีการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 77.4 จึงสามารถอ่าน-เขียนหนังสือได้และมีการรับรู้ในเรื่องข้อมูลข่าวสารต่างๆ ได้อย่างรวดเร็วดังตารางที่ 1

ด้านความรู้เรื่องวัคซีนของแม่บ้าน พบว่าแม่บ้านส่วนใหญ่ร้อยละ 84.2 มีประสบการณ์ในการฉีดวัคซีน และเคยพาบุตรไปรับวัคซีนขั้นพื้นฐานทั่วไป จึงทราบเรื่องวัคซีนเป็นอย่างดี รวมทั้งทราบว่า วัคซีนมีประโยชน์ในการป้องกันโรคได้ร้อยละ 79.5 นอกจากนั้นแม่บ้านมากกว่าครึ่งคือ ร้อยละ 52.4 ยังทราบเรื่องการศึกษาค้นคว้าวัคซีนป้องกันโรคเอดส์ในปัจจุบันอีกด้วย ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของแม่บ้านจำแนกตามอายุ และการศึกษา

ข้อมูลของแม่บ้าน	จำนวน	ร้อยละ
อายุ < 20 ปี	14	7.4
20-40 ปี	174	91.5
> 40 ปี	2	1.1
การศึกษา -ไม่ได้เรียน	-	-
ประถมศึกษา	147	77.4
มัธยมศึกษา	43	22.6

จากการเดินทางเข้าไปศึกษาข้อมูลในหมู่บ้าน พบว่า แม่บ้านเกือบทุกหมู่บ้านเคยเห็น (ทราบเรื่อง) ผู้ป่วยโรคเอดส์มาก่อน ทั้งในหมู่บ้านของตนเองและต่างหมู่บ้าน และประเมินสถานการณ์โรคเอดส์ในจังหวัดลำพูนว่า น่ากลัวและรุนแรงมากถึงร้อยละ 84.8 ดังตารางที่ 3 รวมทั้งประเมินตนเองว่า มีโอกาสติด

เชื้อเอดส์ได้จากสามี ร้อยละ 49.5 และแม่บ้านเกือบทุกคน คือร้อยละ 94.2 คิดว่าขณะที่มารดาตั้งครรภ์ยังสามารถแพร่เชื้อไปยังบุตรได้อีกด้วย ดังตารางที่ 4 เมื่อสอบถามถึงความคิดเห็นของแม่บ้านเกี่ยวกับวัคซีนป้องกันโรคเอดส์ แม่บ้านส่วนใหญ่ยังไม่มี ความมั่นใจ แต่ร้อยละ 43.1 มีความเห็นว่า วัคซีนน่า

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของแม่บ้านที่มีความรู้เรื่องวัคซีนทั่วไป และวัคซีนป้องกันโรคเอดส์

ความรู้ของแม่บ้านเรื่องวัคซีน	จำนวน	ร้อยละ
ทราบเรื่อง วัคซีนทั่วไป		
เคย	160	84.2
ไม่เคย	30	15.8
ทราบประโยชน์ของวัคซีน		
ป้องกันโรค	151	79.5
รักษาโรค	11	5.8
ทั้ง 2 อย่าง	28	14.7
ขณะนี้มีการศึกษา ค้นคว้าวัคซีนป้องกันโรคเอดส์		
ทราบ	109	57.4
ไม่ทราบ	81	42.6

จะป้องกันโรคได้เหมือนกับวัคซีนทั่วไปที่เคยฉีดให้กับเด็ก และร้อยละ 75.8 คาดว่า ถ้าวัคซีนสามารถป้องกันโรคได้ ก็น่าจะลดการระบาดของโรคได้เช่นกัน ดังตารางที่ 5

นอกจากนี้ แม่บ้านส่วนใหญ่ยังแสดงความคิดเห็นว่า ถ้ามีการศึกษาว่าวัคซีนนี้สามารถป้องกันโรคเอดส์ได้ แม่บ้านร้อยละ 88.4 ยินดีที่จะฉีดวัคซีนป้องกันโรคไว้ โดยร้อยละ 51.6 ไม่กลัวผลแทรกซ้อน แต่มีบางส่วน (ร้อยละ 48.4) ที่กลัวผลจากการฉีด

วัคซีน ซึ่งส่วนใหญ่กลัวว่าจะเกิดอาการแพ้วัคซีนหรือกลัวในสิ่งที่ยังไม่ทราบเหตุผล ร้อยละ 36.9 นอกจากนี้ อีกร้อยละ 20.6 มีความกังวลว่า จะติดเชื้อเอดส์จากการฉีดวัคซีน ดังตารางที่ 6

วิจารณ์

แม่บ้านส่วนใหญ่อยู่ในชนบทเป็นหญิงวัยเจริญพันธุ์อายุระหว่าง 20-40 ปี มีการศึกษาระดับประถม

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของแม่บ้านในการประเมินสถานการณ์โรคเอดส์ในจังหวัดลำพูน

การประเมินสถานการณ์โรคเอดส์ในจังหวัดลำพูนของแม่บ้าน	จำนวน	ร้อยละ
รุนแรงมาก	161	84.8
ปานกลาง	28	14.7
ไม่รุนแรง	1	0.5

ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละของแม่บ้านในการประเมินตนเองว่า มีโอกาสติดเชื้อจากสามี และสามารถแพร่เชื้อไปยังทารกขณะตั้งครรภ์

การประเมินตนเองของแม่บ้าน	จำนวน	ร้อยละ
มีโอกาสดูดเชื้อจากสามี		
ได้	94	49.5
ไม่ได้	64	33.7
ไม่ทราบ	32	16.8
มีโอกาสแพร่เชื้อไปยังทารก		
ได้	179	94.2
ไม่ได้	10	5.3
ไม่รู้	1	0.5

ตารางที่ 5 จำนวนและร้อยละของข้อคิดเห็นของแม่บ้านเกี่ยวกับวัคซีนป้องกันโรคเอดส์

ข้อคิดเห็นของแม่บ้าน	จำนวน	ร้อยละ
วัคซีนเอดส์สามารถป้องกันโรคเอดส์ได้		
ได้	48	25.3
น่าจะได้	82	43.1
ไม่น่าจะได้	40	21.0
ไม่ทราบ	20	10.6
วัคซีนเอดส์สามารถลดการระบาดของโรคเอดส์ได้		
น่าจะได้	144	75.8
ไม่ได้	26	13.6
ไม่ทราบ	20	10.6

ตารางที่ 6 จำนวนและร้อยละของข้อคิดเห็นของแม่บ้านเกี่ยวกับการตัดสินใจที่จะฉีดวัคซีนป้องกันโรคเอดส์

ข้อคิดเห็นของแม่บ้านเกี่ยวกับการฉีดวัคซีนป้องกันโรคเอดส์	จำนวน	ร้อยละ
ถ้าวัคซีนสามารถป้องกันโรคได้ ท่านจะฉีดวัคซีนหรือไม่.-		
ฉีด	168	88.4
ไม่ฉีด	14	7.3
ไม่ทราบ	8	4.3
กลัวผลแทรกซ้อนจาก การฉีดวัคซีน.-		
กลัว	92	48.4
ไม่กลัว	98	51.6
ผลแทรกซ้อนที่แม่บ้านกลัว.-		
แพ้	34	36.9
ตาย	5	5.6
ติดเชื้อ AIDS.	19	20.6
ไม่ระบุ	34	36.9

ศึกษา และมีประสบการณ์ในการฉีดวัคซีน รวมทั้งเคย พบบุตรไปรับวัคซีนชั้นพื้นฐานมาก่อน จึงมีความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับวัคซีนค่อนข้างดี และทราบถึงประโยชน์ของวัคซีนว่าสามารถป้องกันโรคได้ แม่บ้านประมาณครึ่งหนึ่งเริ่มสนใจข่าวสารและทราบว่าขณะนี้มีการผลิตวัคซีนป้องกันโรคเอดส์ขึ้น โดยประมาณ 2 ใน 3 คิดว่าวัคซีนนี้น่าจะป้องกันโรคเอดส์ได้ ซึ่งโรคนี้นับวันจะรุนแรงมากยิ่งขึ้นและคงจะลดการแพร่ระบาดของโรคได้

แม่บ้านเกือบทุกคนทราบและเคยเห็นผู้ป่วยโรคเอดส์มาก่อนทั้งในหมู่บ้านของตนเองและต่างหมู่บ้าน และเกือบครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 49.5) ประเมินว่า ตนเองมีโอกาสติดเชื้อเอดส์ได้หากสามีชอบเที่ยวและเกือบทั้งหมด (ร้อยละ 94) ทราบว่ามีโอกาสแพร่เชื้อให้ลูกในครรภ์ได้ และหากมีวัคซีนป้องกันโรคเอดส์ แม่บ้านส่วนใหญ่ (ร้อยละ 88) ต้องการฉีดวัคซีนป้องกันเพื่อความปลอดภัยไว้ก่อน แม้ว่าจะกลัวผลแทรกซ้อนจากการฉีดวัคซีน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประเด็นที่สำคัญคือ กลัวการติดเชื้อเอดส์จากวัคซีนถึงร้อยละ 20

สรุป

กลุ่มแม่บ้านที่ได้ทำการศึกษาในครั้งนี้ เป็นผู้ที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับการฉีดวัคซีน และเคยพบบุตรไปรับวัคซีนชั้นพื้นฐานมาก่อน เป็นการศึกษาเบื้องต้นถึงความรู้ ความคิดเห็นของกลุ่มที่กำลังเผชิญกับปัญหาอย่างรุนแรงที่มีต่อวัคซีนป้องกันโรคเอดส์ ซึ่งเป็นกลวิธีหนึ่งที่น่าจะเป็นการควบคุมและป้องกันโรคเอดส์ได้ ผลการศึกษาพบว่าแม่บ้านส่วนใหญ่ทราบเรื่องวัคซีน

เอกสารอ้างอิง

1. สำนักงานควบคุมโรคติดต่อเขต 10 เชียงใหม่. การดำเนินงานควบคุมโรคเอดส์ - AIDS Prevention and Care. เอกสารอัดสำเนา.
2. กระทรวงสาธารณสุข. แผนระดับชาติสำหรับการพัฒนาและประเมินผลวัคซีนโรคเอดส์ในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2536:4.

ทั่วไป และประโยชน์ของวัคซีนเป็นอย่างดี รวมทั้งประเมินสถานการณ์โรคเอดส์ว่าเป็นเรื่องรุนแรงและตนเองมีโอกาสติดเชื้อเอดส์ได้จากสามีที่ชอบเที่ยว อีกทั้งยังแพร่เชื้อไปยังบุตรขณะตั้งครรภ์ได้ จึงให้ความสนใจกับข่าวสารใหม่ๆเกี่ยวกับวัคซีนป้องกันโรคเอดส์เป็นอย่างมาก และยินดีที่จะฉีดวัคซีน แม้ว่าจะกลัวผลแทรกซ้อนจากการฉีดวัคซีนก็ตาม โดยมีบางส่วนที่กลัวการติดเชื้อเอดส์จากการฉีดวัคซีนชนิดนี้

ผลการศึกษานี้เป็นข้อมูลพื้นฐานของแม่บ้านที่สามารถใช้ประโยชน์และเป็นแนวทางในการให้ สุขศึกษา รวมทั้งการให้ข้อมูลแก่ประชาชนเกี่ยวกับวัคซีนป้องกันโรคเอดส์ในอนาคต ซึ่งควรเน้นให้ทราบถึง:-

1. ชนิดของวัคซีน
2. ประโยชน์ของการรับวัคซีน และผลที่อาจจะเกิดจากการรับวัคซีน เช่น ผลการตรวจพบติดเชื้อเอดส์
3. การประเมินความเสี่ยงของตนเองและการตัดสินใจที่จะรับวัคซีน
4. ผลกระทบของวัคซีนป้องกันโรคเอดส์ต่ออัตราการระบาดของโรคนี้

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณนายแพทย์ชวลิต นาทประทาน ผู้อำนวยการสำนักงานควบคุมโรคติดต่อเขต 10 เชียงใหม่ ที่กรุณาให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะในการจัดทำรายงาน นายสมโพธิ บวรสิน ผู้อำนวยการศูนย์โรคติดต่อทั่วไปเขต 10 และเจ้าหน้าที่ศูนย์โรคติดต่อทั่วไปเขต 10 ทุกท่านที่ร่วมดำเนินการในครั้งนี้